

The findings are also supportive of Theory of Cognitive Dissonance in that people tend to expose themselves to political messages that are consistent with their own political beliefs and opinion.

Keywords: Selective Exposure, Social Network Media, Political Interest, Political Affiliation, Political Participation, Online Political Participation

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการศึกษาผลของการเลือกเปิดรับข่าวสารต่อความสนใจ ความผูกพัน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก (Facebook) และทวิตเตอร์ (Twitter) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยวิธีการสำรวจ (survey) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้ทั้งเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ในการติดตามเนื้อหาทางการเมืองเป็นประจำ สำหรับประเด็นความสนใจทางการเมือง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสนใจทางการเมืองในระดับมาก ในขณะที่ ด้านความผูกพันทางการเมือง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ระบุพรรคการเมือง/กลุ่มการเมืองที่ตนชื่นชอบบนโปรไฟล์สื่อสังคมออนไลน์ของตน และมีความรู้สึกผูกพันทางการเมืองกับพรรคการเมือง/กลุ่มการเมืองที่ตนชื่นชอบในระดับน้อย สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์ในระดับน้อย และมีความสนใจทางการเมืองในชีวิตจริงน้อยเช่นกัน

เพศ ระดับการศึกษา และภูมิฐานะ มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับเนื้อหาทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ ยังพบว่าประชาชนที่มีการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันจะมีความสนใจทางการเมืองแตกต่างกัน โดยผู้ที่มักเลือกการเปิดรับข้อมูลแบบละเอียดจะมีระดับความสนใจทางการเมืองสูงสุด ทั้งนี้ เมื่อจัดกลุ่มการเปิดรับข้อมูลข่าวสารตาม

กลุ่มความคิดทางการเมือง ก็พบว่า การเปิดรับข้อมูลจากกลุ่มเฟซบุ๊กแฟนเพจและบัญชีทวิตเตอร์ที่มีความคิดทางการเมืองแตกต่างกัน ทำให้มีความสนใจทางการเมืองที่แตกต่างกันด้วย ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์จะเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่มีความสอดคล้องกับตน ในด้านความสนใจทางการเมืองพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันทางการเมืองในลักษณะเดียวกัน พบว่าความผูกพันทางการเมืองมีความความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์มีขนาดความสัมพันธ์กับความผูกพันทางการเมืองมากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริง นอกจากนี้ ยังได้พบความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริง

คำสำคัญ: การเลือกเปิดรับข่าวสาร สื่อสังคมออนไลน์ ความสนใจทางการเมือง ความผูกพันทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองออนไลน์

ความนำ

สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อที่มีการเติบโตสูงอย่างมากในห้วงทศวรรษที่ผ่านมา จนได้เข้ามาแทนที่สื่อดั้งเดิมในการเป็นแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารประจำวันของผู้คนจำนวนมากที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีโทรศัพท์มือถือที่พัฒนาสู่การเป็นสื่อมัลติมีเดียที่สมบูรณ์แบบ สามารถติดตัวไปไหนมาไหนได้ตลอดเวลาในปัจจุบัน

ในเวลาเดียวกัน สถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่อง บ่อยครั้งส่วนใหญ่เป็นไปท่ามกลางความขัดแย้ง เกิดการแบ่งขั้วทางความคิดอย่างชัดเจน มีความแตกต่างและปะทะกันทางความเห็นและอุดมการณ์ความเชื่อทางการเมืองอย่างรุนแรงอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนและท่ามกลางความแตกต่างขัดแย้งนั้น นักการเมืองและกลุ่มการเมืองก็เริ่มใช้สื่อสังคมออนไลน์ของตนเอง เพื่อที่จะสื่อสารสารกับกลุ่มผู้สนับสนุนและ

ประชาชนทั่วไปในวงกว้าง อย่างเช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) รวมทั้งสถาบันสื่อมวลชนได้นำเอาสื่อสังคมออนไลน์มาเป็นเครื่องมือสำคัญเครื่องมือหนึ่งในการรายงานข่าวและความคิดเห็นของตน ทำให้สื่อประเภทนี้มีบทบาทสูงมากในการถ่ายทอดข่าวสารทั้งที่เป็นข้อเท็จจริง ความคิดเห็น หรือแม้กระทั่งข่าวลือ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นคือ การแพร่กระจายข่าวสารที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา สถานที่ ความรวดเร็ว และปริมาณข่าวสาร สื่อสังคมออนไลน์จำนวนมากกลายเป็นเครื่องมือของกลุ่มการเมืองต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการถ่ายทอดข่าวสารและความคิดเห็นจากจุดยืนของตนเอง จนกลายเป็นสื่อหลักที่กลุ่มเหล่านี้ใช้ และบ่อยครั้งนำไปสู่การปะทะกันทางความคิดทั้งในโลกเสมือนจริงและในโลกจริง อย่างไรก็ตาม หากนำทฤษฎีทางการสื่อสารและทางจิตวิทยาที่เสนอว่า คนเราเลือกเปิดรับข่าวสารที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง มาวิเคราะห์สถานการณ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเป้าหมายทางการเมืองเช่นนี้ ทำให้เกิดประเด็นข้อสงสัยว่า ผู้รับสารจะมีการเลือกเปิดรับหรือไม่เปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากสื่อสังคมออนไลน์หรือไม่อย่างไร ด้วยคุณลักษณะของสื่อประเภทนี้ที่เอื้อให้เกิดเลือกหรือไม่เลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น ผวนกับความเห็นถึงขั้นการแบ่งขั้วทางการเมือง จะมีผลหรือไม่อย่างไรต่อการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารความสนใจ ความผูกพัน และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ของประชาชน
2. เพื่อศึกษาความสนใจทางการเมือง ความผูกพันทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรและภูมิหลังกับการเลือกเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อเฟซบุ๊ก และทวิตเตอร์ ของประชาชน
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อเฟซบุ๊ก และทวิตเตอร์กับความสนใจทางการเมืองของประชาชน

5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจทางการเมืองกับความผูกพันทางการเมืองของประชาชน

6. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

บททวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ มีรากฐานทางทฤษฎีมาจากทฤษฎีคลาสสิกทางจิตวิทยาคือทฤษฎีความไม่สอดคล้องทางปัญญา (cognitive dissonance) ของลีออนเฟสติงเจอร์ (Leon Festinger) (cited in Harmon-Jones, 2009) และทฤษฎีทางการสื่อสารคือทฤษฎีการเลือกเปิดรับข่าวสารของ แคลปเปอร์ (Klapper, 1960) พร้อมกับนำแนวคิดใหม่ทางด้านการเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ ของเมสซิงและเวสต์วูด (Messing & Westwood, 2012) มาวางเป็นกรอบแนวคิดและการตั้งประเด็นการวิจัย

จากทฤษฎีการเลือกเปิดรับข่าวสารของแคลปเปอร์ และทฤษฎีความไม่สอดคล้องทางปัญญาของเฟสติงเจอร์ ผู้วิจัยได้นำมาพิจารณาประกอบกับสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยในยุคความแตกต่างทางความคิดสุดขั้ว เห็นว่าการเลือกเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของกลุ่มประชาชนที่มีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกันนั้น จะเป็นไปตามคำอธิบายของทฤษฎีทั้งสองหรือไม่ นอกจากนี้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้พบว่าเมื่อสื่อสังคมออนไลน์ได้เติบโตขึ้น สื่อเหล่านี้มีคุณสมบัติที่เปลี่ยนแปลงไปจากสื่อเดิมเป็นอย่างมาก ดังนั้น การเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารจึงจะยังเป็นไปตามที่ทฤษฎีการเลือกเปิดรับอธิบายไว้จริงหรือไม่ จากคำถามนี้ เมสซิงและเวสต์วูด (Messing & Westwood, 2012) เห็นว่า ทฤษฎีการเปิดรับข่าวสารกระแสหลักนั้นไม่สามารถนำมาใช้อธิบายการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ตได้ โดยจากการทดสอบของพวกเขาพบว่าการรับข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ผู้รับสารมีแนวโน้มที่จะเปิดรับสื่ออย่างหลากหลายมากขึ้น นำไปสู่โอกาสเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่แตกต่างไปจากผู้รับสารในสื่อแบบดั้งเดิม ผลส่วนหนึ่งมาจากการที่ สื่อออนไลน์ประเภทข่าวต่างๆ พยายามใช้เทคนิคทางด้านเทคโนโลยีสื่อออนไลน์พยายามผลักดัน

ข่าวและเนื้อหาต่างๆ ให้ผู้ใช้งาน “เห็น” อย่างน้อยก็ใน ส่วนพาดหัวข่าวและบทนำ เพื่อที่ผู้ใช้จะเกิดความสนใจ และเข้ามาอ่านข่าวนั้นต่อ อันจะเป็นการเพิ่มยอดผู้ใช้งาน ให้กับเว็บไซต์เหล่านั้น ส่งผลให้การปิดกั้นการรับข่าวสาร ที่มีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นกระทำได้ยากขึ้น

นอกจากนี้ จากแนวคิดของทฤษฎีการเลือกเปิดรับ ข่าวสารเมื่อนามศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง ผู้วิจัย ได้นำแนวคิดเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมือง ของ สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2551) มาพิจารณาเพื่ออธิบายประกอบกับ แนวคิดด้านการสื่อสาร โดยที่แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองนี้ ได้เสนอว่าวัฒนธรรมการเมือง หมายถึง แบบแผนของความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติของบุคคล ที่มีต่อระบบการเมืองต่อส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง ผ่านกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดทางสังคม วัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การที่บุคคลมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้ระดับการเข้ามามี ส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลแต่ละคนแตกต่างกัน ไปด้วย และไม่ใช่ว่าเพียงระดับจุลภาค แต่เป็นไปในระดับ มหภาค โดยแต่ละสังคมก็มีวัฒนธรรมทางการเมืองของตนเอง ซึ่งอาจแตกต่างจากสังคมอื่น ส่งผลให้ลักษณะทางการเมืองของแต่ละสังคมนั้นมีความแตกต่างกันไปด้วย (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2551, น. 7) จากจุดเริ่มต้นของ วัฒนธรรมทางการเมืองที่บุคคลได้รับการหล่อหลอมกลมกลืน กลาทางการเมืองจากสังคม ซึ่งมีทั้งแบบโดยตรง คือการได้รับข้อมูลข่าวสารโดยตรง และแบบโดยอ้อม คือการเรียนรู้ การเมืองผ่านสังคมหรือปฏิสัมพันธ์ของคนรอบข้าง ทำให้สามารถพิจารณาได้ว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นตัวแปร สำคัญตัวหนึ่งที่มีผลต่อการหล่อหลอมกลมกลืนกลาทางการเมือง

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เกี่ยวกับแนวคิดทางรัฐศาสตร์เพื่อนำไปเป็นตัวแปร ในด้านความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติทางการเมือง ตลอดจนพฤติกรรมทางการเมือง โดยทบทวนเรื่อง ความสนใจทางการเมือง (Political Interest) ความผูกพันทางการเมือง (Political Affiliation) และการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) สำหรับตัวแปร

ความสนใจทางการเมืองนั้น โฮลลิก (Holleque, 2011, pp. 3-4) ให้ความหมายในเชิงที่กว้างขึ้น โดยกล่าวถึงความสนใจทางการเมืองว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับความใส่ใจ (Attention) ในประเด็นหรือเนื้อหาทางการเมืองใดเป็นพิเศษ ทั้งนี้ การที่บุคคลมีความสนใจทางการเมือง ไม่ได้หมายความว่าบุคคลนั้นจะเห็นว่าการเมืองเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับการนิยามตัวแปรมาจาก แนวคิดเรื่องความสนใจทางการเมืองของ Dahl (1961) ที่เสนอว่าสามารถแบ่งลักษณะของความสนใจทางการเมืองได้ 3 ลักษณะได้แก่ ความสนใจเกี่ยวกับการเมือง การปกครองตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย ความสนใจเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาลหรือท้องถิ่น และความสนใจที่จะพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความผูกพันทางการเมือง (Political Affiliation) เป็นแนวคิดที่พัฒนาจากแนวคิดความผูกพันต่อพรรคการเมือง (Party Affiliation หรือ Party Identification) ซึ่งเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีความผูกพัน จงรักภักดี รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพรรคการเมืองหนึ่งเหนือกว่าพรรคการเมืองอื่น ซึ่ง กมลวรรณ คารมปราชญ์ (2550, น. 98-99) ได้แบ่งความผูกพันนี้ออกเป็น 3 ด้านคือความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และความจงรักภักดีต่อพรรค อย่างไรก็ตาม จากการที่ผู้วิจัย ได้พิจารณาภาวะการมีส่วนร่วมทางการเมืองปัจจุบัน ซึ่ง ได้ให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยทางตรงมากขึ้น ทำให้ความผูกพันต่อพรรคการเมืองจึงอาจมีขอบเขตที่แคบเกินไป เพราะจำกัดเฉพาะความผูกพันกับพรรคการเมืองที่มีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการเท่านั้น แต่ตัวแสดงที่มีบทบาททางการเมืองไม่แพ้กันโดยเฉพาะในประเทศไทย ปัจจุบันก็คือ กลุ่มการเมืองต่างๆ ที่อาจแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มเสื้อเหลือง กลุ่มเสื้อแดง กลุ่มเป็นกลาง และกลุ่มที่ไม่สนใจทางการเมือง โดยที่แต่ละกลุ่มก็แบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ หลากหลายกลุ่ม ที่มีทั้งจุดประสงค์ที่เหมือนและแตกต่างกัน กลุ่มเหล่านี้ไม่ได้มีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการ ไม่ได้มีความมุ่งหวังเข้าไปมีอำนาจด้วยการส่งผู้แทนลงเลือกตั้ง และแม้บางกลุ่มจะมีความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองใดเป็นพิเศษ แต่ก็มีการบริหารงานที่

แยกจากกัน และหลายเรื่องก็มีความเห็นที่ไม่สอดคล้องกัน กับพรรคการเมืองกลุ่มการเมืองเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการเมืองไทยมาก เพราะเป็นผู้ปลุกระดมทางการเมืองและให้การเรียนรู้ทางการเมืองกับประชาชน ซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ประชาชนส่วนหนึ่งมีความผูกพันกับกลุ่มเหล่านี้มากกว่าพรรคการเมือง อาทิ มีการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง มีการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่แสดงออกถึงความเป็นกลุ่ม ดังนั้นการขยายขอบเขตความผูกพันต่อพรรคการเมืองเป็นความผูกพันทางการเมือง จึงทำให้การศึกษาที่มีความครอบคลุมกลุ่มเหล่านี้และสะท้อนภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยปัจจุบันได้ตรงมากขึ้น

ตัวแปรด้านวัฒนธรรมการเมืองอีกตัวแปรคือพฤติกรรมทางการเมืองประเภทการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งเป็นมิติหนึ่งใน 3 มิติของการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นก็เพื่อต้องการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ที่ประชาชนสามารถเข้ามาส่วนร่วมได้นอกเหนือไปจากการมีส่วนร่วมผ่านการเลือกตั้งอย่างเดียว ทั้งนี้ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำเอาแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบทั่วไปและการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์มาเป็นกรอบในการศึกษาตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบทั่วไปได้นำแนวคิดของ อาร์นสไตน์ (Arnstein, 1969) ที่แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 8 ขั้นมาเป็นกรอบในการกำหนดตัวแปร ได้แก่ ขั้นการควบคุม ขั้นการศึกษา ขั้นการรับฟังความคิดเห็น ขั้นการปรึกษาหารือ ขั้นการเป็นหุ้นส่วน ขั้นการมอบหมายอำนาจ และขั้นอำนาจพลเมืองและในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์ ได้นำแนวคิดของ เดอบาสเตียนสติลซ์และเฮอริทซ์ (de Bastion, Stiltz & Herlitz, 2014) ที่แบ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์ไว้ 5 ขั้นตอนได้แก่ การแบ่งปันข้อมูล การปรึกษาหารือ การร่วมมือ การมอบอำนาจ และการลงมือทำ

ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งแบบรูปแบบทั่วไป และแบบออนไลน์มาเป็นประเด็น

ในการพิจารณากำหนดการวัดตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเครือข่ายสังคมเพชบุรี และทวิตเตอร์ โดยได้ปรับแนวคิดให้เหมาะสมกับสื่อออนไลน์ประเภทนี้ โดยนำมากำหนดองค์ประกอบของตัวแปรให้ครอบคลุมทั้งการมีส่วนร่วมแบบดั้งเดิมและแบบออนไลน์ ตั้งแต่การแบ่งปันข้อมูลด้วยวิธีการทางเทคนิคต่างๆ ที่สื่อทั้งสองประเภทให้บริการ (features) เช่นการกดชว้นชอบหรือ “ไลค์” การ แบ่งปันหรือ “แชร์” ไปจนถึงการปรึกษาหารือ ผ่านการแสดงความคิดเห็น การร่วมมือกับสมาชิกคนอื่นๆ ในเครือข่าย เช่นการเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

การทบทวนวรรณกรรมประเภทงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์กับความคิดเห็นทัศนคติทางการเมืองอยู่หลายเรื่อง โดยการวิจัยที่มุ่งศึกษาเฉพาะเนื้อหาสาร (message) เช่นงานเรื่อง “ปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในเครือข่ายสังคมออนไลน์” ของโครงการกลไกสื่อมวลชนศึกษาเพื่อสุขภาวะ มูลนิธิสื่อมวลชนศึกษา (“ชี้อะไรออนไลน์” เหลือสังคมการเมือง,” 2558) และงานเรื่อง The Use of Facebook for Political Purposes in Thai Politics: An Analysis of the Yingluck Government, 2011-2013) ของ Samphaokaeo (2013) ซึ่งได้ศึกษาการใช้งานเพชบุรีเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองในไทยใน กรณีศึกษารัฐบาลยิ่งลักษณ์ ปี พ.ศ. 2554-2556 การวิจัยทั้งสองเรื่องสะท้อนผลในทางเดียวกันว่าสื่อออนไลน์ถูกใช้เป็นพื้นที่การสื่อสารทางการเมืองอย่างกว้างขวาง เกิดการรวมกลุ่มทางการเมืองในสื่อออนไลน์ และนำไปสู่การรวมตัวกันทางการเมืองในโลกจริงเพื่อทำกิจกรรมรณรงค์และแสดงพลังทางการเมือง ทั้งนี้ Samphaokaeo (2013) พบว่า ได้มีการใช้แฟนเพจเพชบุรีเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ อาทิ เพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเป็นการใช้แฟนเพจเพื่อนำเสนอข้อมูล ความคิดเห็นทางการเมืองเพื่อสนับสนุนฝ่ายของตน ลักษณะข้อความมีความโน้มเอียงทางการเมืองไปทางใดทางหนึ่งอย่างเห็นได้ชัดรวมทั้งเพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้ามลงโทษทางออนไลน์และเพื่อการระดมพล ส่วนการวิจัยที่เป็นการศึกษาผลของการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่าน

สื่อสังคมออนไลน์ต่อตัวแปรทางการเมืองอย่างความรู้และการตระหนักรู้ทางการเมืองได้แก่ งานของ Phuncharatch Laopanarai (2012) ที่ได้ศึกษาเฟซบุ๊กกับความตระหนักรู้ทางการเมืองของขบวนการเสื้อสีการเมือง กรณีศึกษา การเคลื่อนไหวทางการเมืองระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2553 พบว่าการใช้งานเฟซบุ๊กมีความสัมพันธ์กับความรู้ทางการเมือง ความตระหนักรู้ทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมได้พบว่า สื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่นๆกับเฟซบุ๊กมีแนวโน้มที่จะมีความแตกต่างกันในเรื่องการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้ โดย An, Quercia & Crowcroft (2013) พบว่าผู้ใช้งานเฟซบุ๊กมีการเปิดรับและแชร์ข้อมูลข่าวสารด้านการเมือง ในลักษณะที่สอดคล้องกับความคิดทางการเมืองของตน ในขณะที่ Morgan, Shafiq & Lampe (2013) ได้ศึกษาการแชร์ข่าวสารในทวิตเตอร์และได้ข้อค้นพบที่แตกต่างไปกล่าวคือ เมื่อผู้ใช้งานแชร์ข่าวจากทวิตเตอร์สำนักข่าวหลายหลายทวีตมากขึ้น จะมีแนวโน้มที่ผู้ใช้งานคนดังกล่าวจะแชร์ข่าวจากทวิตเตอร์สำนักข่าวที่มีความคิดทางการเมืองแตกต่างจากตนมากขึ้นไปด้วย เพราะแม้ในเริ่มแรกผู้ใช้งานจะเลือกเปิดรับและแชร์ข่าวสาร โดยคัดเลือกข่าวสารที่มีความสอดคล้องกับตนเองเป็นหลัก อันเป็นไปตามหลักทฤษฎีการเปิดรับข่าวสาร แต่เมื่อมีการเปิดรับและแชร์ข่าวสารมากขึ้นๆ อิทธิพลของทฤษฎีการเปิดรับข่าวสารกลับลดลงเรื่อยๆ เพราะผู้ใช้งานจะมีการแชร์ข่าวสารที่อาจไม่สอดคล้องกับความคิดของผู้ใช้งานเพิ่มขึ้น จึงเป็นข้อยืนยันว่า ทฤษฎีการเปิดรับข่าวสาร อาจไม่สามารถใช้อธิบายการสื่อสารในสื่อทวิตเตอร์ได้เสมอไป อย่างน้อยก็ในกรณีผู้ที่เปิดรับหรือแชร์ข่าวสารจำนวนมาก

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบบเก็บข้อมูลครั้งเดียว (Cross-Sectional Study) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊ก (Facebook) หรือทวิตเตอร์ (Twitter) จำนวน 400 คน โดย

เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การศึกษาคือเป็นผู้ที่เคยเปิดรับข้อมูลข่าวสารแฟนเพจเฟซบุ๊กหรือบัญชีทวิตเตอร์ที่กำหนดอย่างน้อย 1 เพจ หรือ 1 บัญชี

การเก็บข้อมูลแบ่งเป็นการเก็บข้อมูลแบบออนไลน์จำนวน 100 ชุด โดยจัดทำเป็นแบบสอบถามออนไลน์ส่งไปยังผู้ติดตามแฟนเพจเฟซบุ๊กสาธารณะที่มีผู้ติดตามจำนวนมาก และเชิญชวนให้ผู้ที่มิคุณสมบัติตามเกณฑ์การศึกษาคือเป็นผู้ที่เคยเปิดรับข้อมูลข่าวสารแฟนเพจเฟซบุ๊กหรือบัญชีทวิตเตอร์ที่กำหนดอย่างน้อย 1 เพจ หรือ 1 บัญชี อีกส่วนหนึ่งเก็บจากกลุ่มตัวอย่างโดยตรง จำนวน 300 ชุด จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครและอยู่ในชุมชนที่มีกลุ่มตัวอย่างในลักษณะที่กำหนดตามเป้าหมายการวิจัย ได้แก่สถานศึกษา หน่วยงานราชการ และเอกชน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และจังหวัดใหญ่ในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ ภูมิภาคละ 1 จังหวัด โดยระยะเวลาในการเก็บข้อมูลคือเดือน มกราคม – เมษายน 2559

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นหรือ 21-40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และมีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล ส่วนใหญ่ใช้ทั้งเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ในการติดตามเนื้อหาทางการเมืองเป็นประจำ โดยจากรายชื่อแฟนเพจและบัญชีทวิตเตอร์ที่กำหนดในแบบสอบถาม ในส่วนของเฟซบุ๊กกลุ่มตัวอย่างติดตามแฟนเพจเฟซบุ๊กที่เป็นสำนักข่าวมากที่สุด ได้แก่ Voice TV และ Nation TV22 ขณะที่บัญชีทวิตเตอร์ที่กลุ่มตัวอย่างติดตามมากที่สุดคือ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ รองลงมาคือ จอห์น วิญญู วงศ์สุรวัฒน์ทั้งนี้ในด้านลักษณะการเปิดรับเนื้อหาการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีลักษณะการเปิดรับเนื้อหาทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์แบบอ่านคร่าวๆ อ่านเฉพาะพาดหัว หรืออ่านเฉพาะหัวข้อ แต่ไม่คลิกอ่านรายละเอียดข้างใน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะการเปิดรับเนื้อหาการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ลักษณะการเปิดรับ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่สนใจ และเลื่อนผ่านไปอย่างรวดเร็ว	40	10.2
อ่านแบบคร่าวๆ อ่านเฉพาะพาดหัว หรืออ่านเฉพาะหัวข้อ แต่ไม่คลิกอ่านรายละเอียดข้างใน	251	63.7
อ่านแบบละเอียด มีการคลิกอ่านเนื้อหาเพิ่มเติมใน Link	103	26.1
รวม	394	100.0

ในด้านความสนใจทางการเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสนใจทางการเมืองในระดับมาก โดยให้ความสนใจกับประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากที่สุดสำหรับความผูกพันทางการเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ระบุพรรคการเมือง/กลุ่มการเมืองที่ตนชื่นชอบบนโปรไฟล์สื่อสังคมออนไลน์

ของตน และมีความรู้สึกผูกพันทางการเมืองกับพรรคการเมือง/กลุ่มการเมืองที่ตนชื่นชอบในระดับน้อยด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์ในระดับน้อย และมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริงน้อยทั้งแบบออนไลน์และแบบในชีวิตจริง ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสนใจ ความผูกพัน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองออนไลน์และในชีวิตจริง

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
ความสนใจทางการเมือง	3.42	0.83	มาก
ความผูกพันทางการเมือง	2.51	1.00	น้อย
การมีส่วนร่วมทางการเมืองออนไลน์	2.41	0.93	น้อย
การมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริง	2.35	0.99	น้อย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งที่จะศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรทางการเมืองคือการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์กับตัวแปรเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง 3 ตัวแปรคือ ความสนใจ ความผูกพัน และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าเป็นไปตามกรอบแนวคิดการวิจัยกล่าวคือ ประชาชนที่มีการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันจะมีความสนใจทางการเมืองแตกต่างกัน

โดยใช้การทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติการทดสอบความแปรปรวนทางเดียวพบว่า ลักษณะการเปิดรับข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความสนใจทางการเมือง ($F = 27.295^*$, $p < 0.05$) โดยลักษณะการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกันทำให้มีความสนใจทางการเมืองที่ต่างกัน ซึ่งผู้ที่มีการเปิดรับข้อมูลแบบละเอียดจะมีระดับความสนใจทางการเมืองสูงสุด ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสนใจทางการเมืองของประชาชนที่มีลักษณะการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันในด้านลักษณะการเปิดรับ

การเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสาร		S.D	N	F*	Sig
ไม่สนใจ	2.80	1.12	40	27.295	0.00
อ่านแบบคร่าวๆ	3.36	0.75	251		
อ่านแบบละเอียด	3.82	0.66	102		

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจทางการเมืองกับความผูกพันทางการเมืองใช้การทดสอบด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ระดับความสนใจทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับระดับความผูกพันทางการเมือง โดยความสัมพันธ์เป็นในเชิง

บวก หมายความว่า ผู้ที่มีระดับความสนใจทางการเมืองสูง จะส่งผลให้มีระดับความผูกพันทางการเมืองสูงด้วย ทั้งนี้ ขนาดความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.484, p < 0.05$) ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจทางการเมืองและความผูกพันทางการเมืองด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

	ความสนใจทางการเมือง		
	r*	Sig.	N
ความผูกพันทางการเมือง	0.484	0.000	391

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ระดับความผูกพันทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ โดยความสัมพันธ์เป็นไปในเชิงบวก และขนาดความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r = 0.672, p < 0.05$) หมายความว่า ผู้ที่มีระดับความผูกพันทางการเมืองสูง

จะมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงตามไปด้วย และเมื่อพิจารณาถึงลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ยังพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์นั้นมีขนาดความสัมพันธ์กับความผูกพันทางการเมือง ($r = 0.671, p < 0.05$) มากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริง ($r = 0.576, p < 0.05$) ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

	ความผูกพันทางการเมือง		
	r*	Sig.	N
การมีส่วนร่วมทางการเมือง	0.672	0.000	392
- การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์	0.671	0.000	388
- การมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริง	0.576	0.000	388

การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริง โดยใช้การทดสอบด้วยสถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริงและขนาดความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่

ในระดับสูงมาก ($r = 0.730, p < 0.05$) โดยความสัมพันธ์เป็นในเชิงบวก หมายความว่า ผู้ที่มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์สูง จะส่งผลให้มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริงสูงตามไปด้วย ทั้งนี้ ขนาดความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับสูงมากดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริง

	การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์		
	r*	Sig.	N
การมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริง	0.730	0.000	390

การเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในด้านประเภทเนื้อหาที่เปิดรับ มีความสัมพันธ์กับความผูกพันทางการเมืองจำแนกตามกลุ่มผูกพันทางการเมือง ใช้การทดสอบด้วยสถิติไค-สแควร์โดยจัดกลุ่มแฟนเพจเฟซบุ๊กและบัญชีทวิตเตอร์ในข้อคำถามการเปิดรับเนื้อหาทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มสนับสนุนรัฐบาล (เหลือง) กลุ่มต่อต้านรัฐบาล (แดง) และกลุ่มเป็นกลาง นำมาจัดเปรียบเทียบกับข้อคำถามประเด็นการเคลื่อนไหวทางการเมือง ในหัวข้อความผูกพันทางการเมือง ซึ่งได้จัดกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มตามความคิดทางการเมืองเช่นกัน คือ กลุ่มสนับสนุนรัฐบาล (เหลือง) กลุ่มต่อต้าน

รัฐบาล (แดง) และกลุ่มเป็นกลาง ผลการทดสอบ พบว่า ผู้ที่เปิดรับสื่อจากกลุ่มการเมืองแตกต่างกันจะมีความผูกพันทางการเมืองกับกลุ่มการเมืองแตกต่างกัน กล่าวคือ ลักษณะการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างเป็นการเปิดรับข่าวสารที่มีความสอดคล้องกับความคิดทางการเมืองของตน โดยกลุ่มสนับสนุนรัฐบาลมีการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหาสนับสนุนรัฐบาลมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มต่อต้านรัฐบาลมีการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหาต่อต้านรัฐบาลมากที่สุด อย่างไรก็ตาม กลุ่มกลาง มีการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหาสนับสนุนรัฐบาลมากที่สุดดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันทางการเมืองจำแนกตามกลุ่มผูกพันทางการเมืองกับการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในด้านประเภทเนื้อหาที่เปิดรับ

ความผูกพันทางการเมืองจำแนกตามกลุ่มผูกพันทางการเมือง	การเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในด้านประเภทเนื้อหาที่เปิดรับ			รวม
	ข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหาสนับสนุนรัฐบาล	ข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหาต่อต้านรัฐบาล	ข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหาเป็นกลาง	
กลุ่มสนับสนุนรัฐบาล	121 (63.4)	33 (17.3)	37 (19.4)	191 (100.0)
กลุ่มต่อต้านรัฐบาล	29 (25.4)	64 (56.1)	21 (18.4)	114 (100.0)
กลุ่มกลาง	39 (58.2)	13 (19.4)	15 (22.4)	67 (100.0)
Chi-Square = 60.749*, df = 4, Sig = 0.000				

อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายผลตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ดังนี้

การเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์

ประเด็นแรกของการศึกษาคือการเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ของประชาชน ซึ่งผลการศึกษาส่วนใหญ่พบว่า กลุ่มตัวอย่างจะเลือกรับข่าวสารทางการเมืองผ่านทางเฟซบุ๊กเป็นหลัก รองลงมาคือรับจากทั้งเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ แต่เมื่อพิจารณานำหนักในการรับข่าวสารแล้ว ก็ยังพบว่าส่วนใหญ่ให้น้ำหนักกับทางเฟซบุ๊กมากกว่า ขณะที่ผู้รับข่าวสารจากช่องทางทวิตเตอร์เพียงอย่างเดียวนั้นมีเพียงร้อยละ 1.0 เท่านั้น ผลเช่นนี้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงสถิติจำนวนผู้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทต่างๆ ในประเทศไทย จากข้อมูล ณ ไตรมาสที่ 2 พ.ศ.2557 ที่ระบุว่า เฟซบุ๊กเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผู้ใช้งานมากที่สุดในประเทศไทย โดยมีจำนวนผู้ใช้งานกว่า 30 ล้านบัญชี ขณะที่ทวิตเตอร์มีผู้ใช้งานในประเทศไทยเพียง 4.5 ล้านบัญชีเท่านั้น

ขณะที่เมื่อพิจารณาแฟนเพจเฟซบุ๊กและบัญชีทวิตเตอร์ที่มีเนื้อหาทางการเมือง ซึ่งในการศึกษาค้างนี้ ได้คัดเลือกมาอย่างละ 20 รายชื่อ จากแฟนเพจเฟซบุ๊กและบัญชีทวิตเตอร์ที่มียอดผู้ติดตาม (Like/Follow) จำนวนมาก และมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข่าวสารหรือความคิดเห็นทางการเมือง ผลปรากฏว่าแฟนเพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามมากที่สุด คือ Voice TV รองลงมาคือ Nation TV 22 และ Abhisit Vejjajiva (อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ขณะที่บัญชีทวิตเตอร์ที่มีผู้ติดตามมากที่สุด คือ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ รองลงมาคือ จอห์น วิญญู วงศ์สุรวัฒน์ และกิตติ สิงหาปัด จากผลดังกล่าวสามารถพิจารณาได้ว่า ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์มักเลือกติดตามแฟนเพจเฟซบุ๊กหรือบัญชีทวิตเตอร์ที่เป็นของสำนักข่าว ผู้สื่อข่าว หรือหน่วยงานทางการเมืองเป็นหลัก ซึ่งอาจเนื่องมาจากผู้ใช้งานให้ความสำคัญกับการรับข่าวสารจากแหล่งที่มีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ ยังพบว่าแฟนเพจหรือบัญชีทวิตเตอร์ใดที่มีการนำเสนอข้อมูลบ่อยครั้ง (Active) จะทำให้เป็นที่รู้จักและมีผู้ติดตามมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตว่า แฟนเพจเฟซบุ๊ก สรรเสริญ สมะลาภา และบัญชีทวิตเตอร์ สมฤทัย ทรัพย์สมบูรณ์ ซึ่งมียอดผู้ติดตาม

จำนวนสูง แต่กลับมีผู้ตอบแบบสอบถามว่าติดตามจำนวนน้อยมาก โดยอาจพิจารณาได้ว่า ยอดตัวเลขผู้ติดตามนั้น อาจไม่สามารถสะท้อนความรู้สึของผู้คนระหว่างผู้ใช้งานกับแฟนเพจเฟซบุ๊กหรือบัญชีทวิตเตอร์เหล่านั้นได้สมไป

อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาโดยกำหนดรายชื่อแฟนเพจเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ให้ ซึ่งผลที่ได้อาจไม่สามารถสะท้อนภาพรวมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะมีแฟนเพจเฟซบุ๊กและบัญชีทวิตเตอร์อีกหลายรายที่ไม่ได้นำมารวมในการศึกษา โดยเฉพาะแฟนเพจเฟซบุ๊กหลายบัญชีที่เคยเป็นแฟนเพจที่มียอดผู้ติดตามจำนวนมาก แต่โดนบังคับให้ปิดตัวลง และเมื่อเปิดใหม่อีกครั้งในอีกชื่อหนึ่ง ยอดผู้ติดตามก็มีไม่มากเท่าเดิม จึงไม่ได้นำมารวมในการศึกษาครั้งนี้

นอกจากนี้ ผลการศึกษาที่ชี้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารแบบอ่านคร่าวๆ มากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ของไทย มีลักษณะการบริโภคข่าวสารทางการเมืองบนสื่อออนไลน์ ในลักษณะที่ต้องการความรวดเร็ว และไม่ไต่ลงรายละเอียด ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของสื่อใหม่อย่างสื่อออนไลน์ที่ต้องทำให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีความสะดวกรวดเร็วที่สุด ใช้เวลาน้อยที่สุด

ความสนใจทางการเมือง ความผูกพันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความสนใจทางการเมืองในระดับมากต่อเนื่องหาทางการเมืองที่เป็นหลักการทางวิชาการ การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ในขณะที่ความสนใจทางการเมืองที่เกี่ยวกับการชุมนุมประท้วง กลับมีไม่มากนัก โดยอยู่ในระดับปานกลาง จึงสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีแนวโน้มที่จะสนใจประเด็นทางการเมืองที่มีความสร้างสรรค์และเป็นเรื่องในเชิงบวกมากขึ้น มากกว่าที่จะมุ่งสนใจไปที่ประเด็นเรื่องความเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมือง อาทิ การนัดชุมนุมประท้วง การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของกลุ่มการเมือง นับเป็นโอกาสที่ดีในการที่จะพัฒนาความตื่นตัวทางการเมืองในเชิงสร้างสรรค์ได้

มากขึ้น เพื่อช่วยลดความรุนแรงและความขัดแย้งในสังคมการเมืองได้

ความผูกพันทางการเมืองเป็นอีกหนึ่งตัวแปรที่การศึกษาครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างยังมีความผูกพันทางการเมืองในระดับน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติเชิงพฤติกรรม ที่เป็นการชักชวนบุคคลอื่นให้ยอมรับและหันมาสนับสนุนพรรคการเมือง/กลุ่มการเมืองที่ชื่นชอบ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาแนวคิดเรื่องความผูกพันต่อพรรคการเมือง นับว่าผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นประเด็นที่มีผลต่อแนวทางการพัฒนาการเมืองไทยทั้งนี้เพราะ ความผูกพันทางการเมืองเป็นตัวแปรด้านทัศนคติทางการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (ลิขิต ชีรวิน อ้างถึงใน กมลวรรณ คารมปราชญ์, 2550, น. 97) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้นำมาขยายให้ครอบคลุมกลุ่มการเมืองด้วยนั้น จะช่วยการส่งเสริมให้มีการพัฒนาพรรคการเมือง รวมไปถึงกลุ่มการเมืองได้มากขึ้น

เช่นเดียวกันกับตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมือง การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างยังมีการส่วนร่วมทางการเมืองในระดับน้อย ทั้งที่เป็นการมีส่วนร่วมแบบออนไลน์และแบบในชีวิตจริงโดยในส่วนของกรมีส่วนร่วมแบบออนไลน์ จะเป็นเพียงการกดถูกใจและไม่ทำอะไรเลยคืออ่านเฉยๆ มากกว่า สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างยังมีการส่วนร่วมในระดับต้นๆ เท่านั้น ยังมีได้มีส่วนร่วมในระดับที่เป็นการลงมือทำกิจกรรมเช่นแสดงความคิดเห็นได้ตอบกับความคิดเห็นผู้อื่น (Reply Comment) การส่งข้อความส่วนตัวไปหาเพจหรือบัญชีทวิตเตอร์ที่เผยแพร่เนื้อหาขึ้น เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหา (Inbox/Direct Message) หรือการแจ้งลบเนื้อหาขึ้นกับเว็บไซต์ผู้ให้บริการ (Report) ไม่ต่างจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริงที่อยู่ในระดับน้อยและจำกัดอยู่ที่การค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยตัวเองและการนำเนื้อหาทางการเมืองที่เผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์มาเป็นหัวข้อสนทนาในชีวิตจริง ในขณะที่การลงมือทำกิจกรรมทางการเมืองจริงๆ เช่นการรวมกลุ่มบุคคลที่รู้จักกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง และการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้น ก็ยังอยู่ในระดับที่น้อยมาก

ความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อเฟซบุ๊ก และทวิตเตอร์กับความสนใจทางการเมืองของประชาชน

การศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งรูปแบบการเลือกเปิดรับออกเป็นสองด้านคือด้านลักษณะการอ่าน และด้านประเภทเนื้อหาที่เปิดรับ โดยในรูปแบบแรกคือลักษณะการอ่านพบว่า ประชาชนที่มีลักษณะการเปิดรับข้อมูลอ่านแบบละเอียดจะมีระดับความสนใจทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการเปิดรับข้อมูลแบบไม่สนใจและอ่านแบบคร่าวๆ และผู้ที่มีการเปิดรับข้อมูลแบบอ่านแบบคร่าวๆ จะมีระดับความสนใจทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการเปิดรับข้อมูลแบบไม่สนใจ นั่นสะท้อนให้เห็นว่าการเลือกเปิดรับมีความสัมพันธ์กับความสนใจทางการเมือง โดยผู้ที่อ่านละเอียด ก็จะมีระดับความสนใจมากไปด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจทางการเมืองกับความผูกพันทางการเมืองของประชาชน และความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์เชิงบวกระดับปานกลางระหว่าง ความสนใจทางการเมืองกับความผูกพันทางการเมือง ผู้ที่มีระดับความสนใจทางการเมืองสูงจะส่งผลให้มีระดับความผูกพันทางการเมืองสูงด้วย นอกจากนี้เมื่อศึกษาต่อไปได้พบว่าความผูกพันทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเป็นความสัมพันธ์ระดับสูง นั่นหมายความว่า ผู้ที่มีระดับความผูกพันทางการเมืองสูง จะมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงตามไปด้วย ที่น่าสนใจคือ เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์และในชีวิตจริง พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์มีระดับความสัมพันธ์กับความผูกพันทางการเมืองสูงมากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริง แสดงว่ายิ่งประชาชนมีความผูกพันทางการเมืองก็จะยิ่งมีแนวโน้มมีส่วนร่วมทางการเมืองออนไลน์มากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ

การเกิดขึ้นและขยายตัวของสื่อออนไลน์ประเภทสื่อเครือข่ายสังคมปัจจุบันได้ทำให้การทำกิจกรรมทางการเมืองบนโลกออนไลน์สะดวกรวดเร็วและง่ายดายมากขึ้น และยิ่งมีความผูกพันทางการเมืองสูงเท่าไรก็จะยิ่งทำให้มีกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางออนไลน์มากขึ้นเท่านั้น

ในภาพรวมของการศึกษาครั้งนี้ ได้วางกรอบการวิจัยที่มุ่งศึกษาว่า เมื่อโลกออนไลน์เข้ามามีบทบาทมากในกิจกรรมทางการเมืองของคนไทยปัจจุบันนั้น ปัจจัยหรือตัวแปรทางการสื่อสารและตัวแปรอื่นๆ จะมีความเกี่ยวข้อง กับทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองอย่างไร โดยนำแนวคิดทฤษฎีเรื่องการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ทฤษฎีความไม่สอดคล้องทางปัญญา แนวคิดเรื่องการถ่ายทอดทางการเมือง รวมทั้งแนวคิดเรื่องความสนใจ ความผูกพัน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ โดยผู้วิจัยได้นำแผนผังการถ่ายทอดทางการเมืองของสมมติ ธำรงธัญวงศ์ (2545, น. 9) มาเป็นการกำหนดกรอบความเชื่อมโยง ผสมกับแนวคิดสำคัญของทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (Knowledge Attitude Practice: KAP) ซึ่งกล่าวว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้เป็นที่มาของความรู้ของแต่ละบุคคล โดยความรู้เหล่านี้จะเป็นพื้นฐานของทัศนคติหรือความรู้สึที่บุคคลมีต่อสิ่งต่างๆ และแสดงออกเป็นพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ

ผลจากการศึกษาได้ยืนยันกรอบการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยพบว่าการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของประชาชน ยังคงเป็นไปตามทฤษฎีความไม่สอดคล้องทางปัญญาแบบคลาสสิก นั่นก็คือ ประชาชนยังคงเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่สอดคล้องกับความคิด ทัศนคติทางการเมืองของตน คือเลือกเปิดรับข่าวสารที่สนับสนุนจุดยืนทางการเมืองของตนเองมากกว่าเนื้อหาที่ขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับตน ยิ่งไปกว่านั้น การเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของตนนั้น ยังมีความเกี่ยวข้องไปถึงความสนใจทางการเมืองซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความผูกพันทางการเมืองและความผูกพันทางการเมืองนั้นยังมีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกด้วย ดังนั้น น่าจะสรุปได้ว่า การถ่ายทอดทางการเมืองในยุคสื่อ

ออนไลน์เฟื่องฟู ยังคงเป็นไปในรูปแบบเดิม และข้อมูลข่าวสารบนสื่อออนไลน์ยังคงมีความสัมพันธ์กับการเกิดทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองเช่นเดิม จุดยืน ความคิดเห็นทางการเมืองยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนเลือกเปิดรับข่าวสารที่ตนเห็นด้วยและสนับสนุนในทางการเมืองอยู่เหมือนที่ผ่านมา

ด้วยเหตุนี้เอง ข้อค้นพบสำคัญของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ไม่เป็นไปตามที่เมสซิงและเวสต์วูด (Messing & Westwood, 2012) ได้เสนอไว้ว่าทฤษฎีการเปิดรับข่าวสารกระแสหลักที่ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่สอดคล้องกับความรู้ ความคิดเห็นของตนนั้น ไม่สามารถนำมาใช้อธิบายการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ตได้ เพราะการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ผู้รับสารมีแนวโน้มที่จะเปิดรับสื่ออย่างหลากหลายมากขึ้น นำไปสู่โอกาสเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่แตกต่างไปจากผู้รับสารในสื่อแบบดั้งเดิม สำหรับสาเหตุที่จะมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ อาจเป็นลักษณะของบริบทความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย ในช่วงเวลาที่ศึกษานั้น เป็นช่วงเวลาที่มีการแบ่งขั้วทางความคิดอย่างมาก และการแสดงออกผ่านสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นพื้นที่การแสดงออกทางความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มอย่างรุนแรงท่ามกลางสถานการณ์การเมืองที่ร้อนระอุ

อย่างไรก็ตาม การเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารของประชาชนที่แม้จะเลือกเปิดรับตามความคิดเห็นของตนเป็นหลัก และการเลือกเปิดรับนั้นมีความสัมพันธ์กับความสนใจทางการเมือง นำไปสู่ความผูกพันและการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามลำดับ แต่ผลการศึกษาชี้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังอยู่ในระดับต่ำ โดยในแบบออนไลน์ส่วนใหญ่เป็นเพียงการกดถูกใจ (Like) เนื้อหา และการไม่มีการดำเนินการอะไรนอกเหนือจากการอ่านเนื้อหานั้น ขณะที่กรณีมีส่วนร่วมในชีวิตจริง ส่วนใหญ่เป็นเพียงการค้นหาข้อมูลเพิ่มด้วยตัวเองต่อจากเนื้อหาทางการเมืองที่เผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ และการนำเนื้อหาทางการเมือง

ที่เผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ มาเป็นหัวข้อสนทนาในชีวิตจริงเท่านั้น ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์ของเดอบาสเตียนสตีลซ์ และเฮลลิทซ์ (de Bastion, Stilz and Herlitz, 2014, pp. 8) แล้ว พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทยยังอยู่ในระดับการแบ่งปันข้อมูล (Sharing of Information) เท่านั้น และหากเปรียบเทียบกับระดับการมีส่วนร่วมแบบทั่วไปของประชาชน 8 ขั้นของอาร์นสไตน์ (Arnstein, 1969) ก็อาจพิจารณาได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมนั้นยังอยู่เพียงในระดับขั้นที่ 3 การให้ข้อมูล (Information) จนถึงขั้นที่ 4 การรับฟังความคิดเห็น (Consultation) เท่านั้น ซึ่งทั้ง 2 ขั้นเป็นเพียงการมีส่วนร่วมในระดับพอเป็นพิธีเท่านั้น (Tokenism)

จึงอาจสรุปได้ว่า แม้การเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์จะมีผลโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ส่วนใหญ่เป็นการมีส่วนร่วมในระดับต่ำ เน้นการรับทราบข้อมูลเป็นหลักยังไม่ถึงขั้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมตัดสินใจหรือแสดงออกทางการเมืองอย่างชัดเจน ซึ่งอาจเป็นเพราะกังวลในความปลอดภัยหากแสดงออกอย่างชัดเจนในพื้นที่จริง ภาพของสังคมการเมืองไทยที่อยู่บนโลกออนไลน์ จึงยังคงจำกัอยู่ที่กรอบเดิมคือ ความคิดเห็นทางการเมืองยังคงเป็นสิ่งที่กำหนดการเลือกเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของบุคคล อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าจะเป็นข้อดีและสามารถนำไปพัฒนาการเมืองต่อได้คือการที่การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง แม้จะเป็นไปตามความคิดเห็นของตน แต่ก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในด้านทัศนคติทางการเมือง ความตื่นตัวทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดความสนใจทางการเมือง สนับสนุนให้ประชาชนมีความผูกพันทางการเมืองกับกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง ซึ่งในที่สุดจะส่งผลให้เกิดความตื่นตัวในการแสดงออกทางการเมืองด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะพลเมือง (citizen) ของสังคมประชาธิปไตยต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผลวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อการเกิดพฤติกรรมทางการเมืองในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความสนใจทางการเมือง อันส่งผลต่อความผูกพันทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้น หากจะมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวในทางการเมือง จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ด้านการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดผลสูงสุด
2. การเลือกเปิดรับข่าวสารของประชาชนที่มีความคิดเห็นทางการเมืองต่างกัน ยังคงเป็นการเลือกเปิดรับข่าวสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของตนเอง ดังนั้น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการณรงค์สื่อสารทางการเมือง ควรคำนึงถึงข้อนี้ ในการวางแผนการสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีความคิดเห็นทางการเมืองต่างกัน จำเป็นต้องใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ตรงกับจุดยืนทางการเมืองของกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการโน้มน้าวใจหรือให้ข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อเฟซบุ๊ก ซึ่งมีจำนวนผู้ใช้งานมากที่สุด
3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริง ดังนั้น หากส่งเสริมให้มีการมีส่วนร่วมทางออนไลน์ ก็จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริง ซึ่งยังคงเป็นสิ่งสำคัญในระบบการเมืองต่อไป โดยในขั้นแรก จะต้องส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์ก่อนเพื่อเป็นพื้นฐานในการนำไปสู่การมีส่วนร่วมในชีวิตจริงต่อไป

4. การวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น การรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้น มีความจำเป็นมาก โดยอาจกระทำการส่งเสริมผ่านสื่อออนไลน์

5. ในการออกแบบสารสำหรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผ่านสื่อสังคมออนไลน์นั้น ควรออกแบบให้เหมาะกับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของผู้ใช้ที่เน้นการเปิดรับแบบคร่าวๆ อ่านเฉพาะพาดหัวหรือหัวข้อมากกว่าการคลิกอ่านรายละเอียดเพื่อให้เกิดการเปิดระดับในระดับที่สูงขึ้น

6. กลุ่มประชาชนที่ศึกษาที่เป็นกลุ่มกลางจะมีความผูกพันทางการเมืองมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ดังนั้น จึงเป็นโอกาสดีที่จะได้ส่งเสริมให้เกิดความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เนื่องจากตัวแปรทั้งสามนี้มีความสัมพันธ์กัน

7. สำหรับการวิจัยในอนาคต อาจเป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งแบบออนไลน์และในชีวิตจริง ให้สูงขึ้นนอกเหนือไปจากระดับการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารและการปรึกษาหารือ และอาจเป็นการศึกษาแนวทางการออกแบบสารบนสื่อออนไลน์เพื่อสร้างความผูกพันทางการเมืองเพราะเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กมลวรรณ การมปราชญ์. (2550). *การศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวสถาบันการศึกษาที่ทำงานและสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์.
- วัลลภ ลำพาย. (2535). *ความรู้สึกสัมฤทธิ์ผลทางการเมืองและความสนใจทางการเมืองของข้าราชการไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการ กรมส่งเสริมสหกรณ์ส่วนกลาง*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์.
- วรรณวิภาศก์ มานะโชติพงษ์. (2557). “มองเหลือง-แดง ผ่านข้อความทางการเมือง”, วารสารเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์. 32:3 “ซีโกลออนไลน์ หยือสังคมการเมือง” (20 ธันวาคม 2558). สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/content/87154>
- สมบัติ ชำรงชัญญะ. (2551). *ปัจจัยภูมิหลัง วัฒนธรรมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำเยาวชนไทย*. งานวิจัย คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สมาคมโฆษณาดิจิทัล (ประเทศไทย). (30 ธันวาคม 2558). “Thailand Social Media Landscape 2014”. สืบค้นจาก <http://www.daat.in.th/index.php/thailand-social-media-landscape-2014>

ภาษาอังกฤษ

- An, Jisun & Quercia, Daniele & Crowcroft, Jon. (2013). Fragmented social media: A look into selective exposure to political news. WWW 2013 Companion - Proceedings of the 22nd International Conference on World Wide Web. 51-52.10.1145/2487788.2487807.
- Arnstein, S.R., (July, 1969). “A Ladder of Citizen Participation.” *Journal of the American Planning Association*. 35
- stein Dahl, R.A. (1961). *Who Governs?*. New Haven, CT: Yale University Press.
- de Bastion, G., Stolz, M. and Herlitz, R. (2014). *Social Media and Political Participation*. Eschborn: the Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit
- Harmon-Jones, E. (2009). Cognitive Theories. In Littlejohn, S. W. & Foss, K. A. (Eds.), *Encyclopedia of Communication Theory*. (pp.109-111). Thousand Oaks, CA : SAGE.
- Holleque, M. (4 August 2011). “Rethinking the Stability of Political Interest” (Draft). A Meeting of the University of Winconsin’s Political Research Group.
- Klapper, J. T. (1960). *The Effects of Mass Communication*. New York: The Free Press.

- Laopanarai, P. (2012). *Facebook and Political Awareness of Multi-color Shirt (Movement): A Case Study of Political Movement during April-May 2010*. Thesis (M.A. (International Relations), Thammasat University, Faculty of Political Science.
- Meijer, A., Burger, N., & Ebbers, W. E. (2009). "Citizens4Citizens: Mapping Participatory Practices on the Internet." *Electronic journal of e-Government*, 7(1), 99-112.
- Messing, S. & Westwood, S.J. (2012). Selective Exposure in the Age of Social Media: Endorsements Trump Partisan Source Affiliation When Selecting News Online. Retrieved 3 December 2015 from <http://www.dartmouth.edu/~scanjwestwood/papers/CRsocialNews.pdf>
- Morgan, J.S., Shafiq, M.Z. & Lampe, C. (2013). "Is News Sharing on Twitter Ideologically Biased?. Ideology, Politics, and Social Curation: Recent Work on Twitter. **CSCW'13**. San Antonio.
- Samphaokaeo, A. (2013). "The Use of Facebook for Political Purposes in Thai Politics: An Analysis of the Yingluck Government, 2011-2013" (Research Paper). International Institute of Social Studies